ARTICOLE MĂRUNTE

I

ARTICOLUL LA FĂRȘEROȚI

În studiul meu « Fărșeroții », vorbind despre asemănările pe care graiul lor le arată cu celelalte dialecte românești, relevam, între altele, că dispariția articolului *l* dela substantivele masculine și neutre *(focu, mândzu*, pentru *focul, mândzul)* este aceeași ca în dialectele dacoromân și meglenoromân, deosebindu-se de dialectul aromân, în care această particularitate lipsește. Prin aceasta voiam să stabilesc o mai mare apropiere între graiul Fărșeroților și celelalte două dialecte, apropiere care s'ar putea explica în mai multe feluri.

O. Densusianu, într'o recensie făcută asupra acestui studiu *(Grai și Suflet* V, 377—380), respinge, în modul următor, apropierea făcută de mine. « Dispariția lui *l* la formele articulate ale masc. și neutre e greșit interpretată de Capidan; între meglenită și dacoromână, de o parte, și fărșerotă de alta, asemănarea e în cazul acesta numai întâmplătoare: *fičoru* în fărșerotă este rezultat din **fičorlu*, prin fonetismul special al lui *l* în acest grai, pe când în forma asemănătoare ș. a. din dr. și megl. avem a face cu *l* căzut în alte condiții — deci e de luat în considerație numai asemănarea între megl. și dr, cu excluderea fărșerotei » (p. 378). În sprijinul acestei păreri, autorul citează pe T. Papahagi, la care, într'un curs litografiat *(Aromânii*, 1932, p. 72), « formele articulate fără *l* din fărșerotă sunt explicate la fel », adică așa cum și-le explică O. Densusianu.

Iată, acum, ce spune T. Papahagi la p. 72 despre dispariția articolului *l* la Fărșeroți: « În aromâna nordică, mai ales la Fărșeroți, și *-lu* și *-ul* se reduc la *-u:*

BDD-A14809 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:41 UTC)

în nord: fagu, stur̄u; armu, cor̄u
în sud: faglu, sturlu; armul, cornul.

Această dispariție a lui *l* are ca punct de plecare forme în care acest *l* apărea precedat de *r* formând laolaltă grupul *rl*. Conform celor acum cunoscute (cf. § 39, acı autorul trimete la fenomenul *rl*, *rn* > *r̄)*, acest *rl* trebuia să se reducă la *r*. Deci:

stur̄ulu > stur̄ŭlu > stur̄lu > stur̄u;
cor̄nulu > cor̄ulu > cor̄ŭlu > cor̄lu > cor̄u.

De vreme ce *l* a dıspărut în asemenea forme, prin analogie s'a zis și *ţerbu* în loc de *ţerbul; birbecu* în loc de *birbeclu*, etc.».

Cu alte cuvinte, articolul *l* la Fărșeroți n'a amuțit ca un sunet final, cum este cazul la Dacoromâni și Megleniți, ci a dispărut din graiu pe cale de analogie. Dar această analogie nu se putea produce din cauza deosebirilor de sonorități ce prezintă în graiul fărșerot rostirea lui *r̄* (< *rl)* și a lui *r* sımplu Cine a petrecut numai o zi-două printre Fărșeroți, a putut distınge că *r̄* (< *rl)*, oricum s'ar rosti, uvular, velar sau apıcal (cu mai multe vibrații), se deosebește de *r* simplu [1]) Această deosebire este confirmată și de limba scriitorilor aromâni dın sec. XVIII. În textele acestor scriitori, dar mai cu deosebire în *Codex Dimonie* în care *r̄ (rl)* apare la orice pas, nu există nici măcar un sıngur caz de articulare a subst. masc. și neutre fără *l*. Avem *fičor̄u* (din *fičorlu)*, însă pretutindeni *birbecul*, *lacul*, *lupul*, *mesul* (cf. lucrarea mea asupra *Cod. Dim.* din *Jahresb.* XII, 181), nu *birbecu*, *lacu*, etc., cum ar fi trebuit să rezulte, dacă într'adevăr, după părerea lui O. Densusianu, analogia ar fi provocat dispariția lui *l*. (Vezi despre aceasta și lucrarea mea *Aromânii*, 350, § 204).

Cred, așa dar, că nu am greșit, când am încercat să explic ca la Dacoromâni şi Meglenoromâni amuțirea articolului *l* la Făşeroți [2]).

TH. CAPIDAN

[1]) A l. R o s e t t i, care cunoaşte bıne g raiul Fărşeroţilor, nu admite părerea lui O. Densusıanu *(Bullet. Ling* I, 193 3, 83 nota).

[2]) Tot în aceeaşi recenzie O Densusianu îmi obiectează că n'am dat termenii referitori la agricultură. La p. 105 *(Fărşeroţii)* am înşırat tot ce am găsit privitor la plug şi părţile lui. În ancheta mea pentru Atlasul Lınguistic al Românıei, la Fărşeroţii dın Cadrılater, n'am putut găsi mai mult.

BDD-A14809 © 1931-1933 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:41 UTC)